

P 573

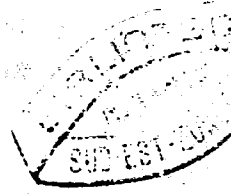
NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ

POLITICA, LITERATURA, ȘTIINȚA ȘI ARTA

— APARE IN FIECARE DUMINICĂ —

Director: C. RADULESCU-MOTRU

PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

No. 7

Duminică 27 Maiu 1912

Vol. XII

SUMARUL:

NOUȚĂȚI: *Inaugurarea statuei lui Cuza-Vodă. — Politica la Universitate.*

SCRISORI DIN RUSIA

DR. I. DUSCIAN: *Ultimul roman al lui Andreev: „Sașca Jegulev“.*

CRITICĂ

N. EM. TEOHARI: *Fondul și forma în literatură. (Incheieri).*

LITERATURĂ

CASTOR & POLLUX: *Către Natură (după Hebbel).*
EMIL ISAC: *Maria.*

DISCUȚII

AR. C. MURGESCU: *Femeile funcționare publice.*

EXPOZIȚIA „TINERIMEI ARTISTICE“

N. VERMONT: *Crucificarea lui Isus.*

KIMON LOGHI: *Toamna.*

IP. STRÂMBU: *Studiu de nud.*

FRANK BRANGWYN: *Cărciumă în Spania.*

A. G. VERONA: *Belșug.*

† N. GRIGORESCU: *Pe deal.*

A. MURNU: *Studiu.*

O. SPAETHE: *Nevastă-mea.*

FRANK BRANGWYN: *Uasul „Hannibal“.*

INSEMNĂRI: *Domnia lui Cuza în ochii unui academician. — Comerțul românesc în trecut. — O revelație... nerelevantă. — Universitatea bulgară. — Poetul visat și poetul real.*

REVISTA REVISTELOR: *Vieța Nouă. — Natura. — Le Mouvement Économique. — Courier Européen. — Floare-Albastră.*

MEMENTO

UN NUMĂR: 25 BANI

ABONAMENTUL:

In țară: pe un an (2 volume sau 48 numere) 10 Lei ; In străinătate: pe un an (2 vol. sau 48 num.) 12 Lei
„ „ pe șase luni 6 „ ; „ „ pe șase luni 7

DIRECȚIA: București, Bulevardul Ferdinand, 55 • Telefon 8/66.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA.

București, Calea Victoriei, 62 (Pasagiul Imobiliara, 3) • Telefon 30/11 (Centrala ID).

La Administrația revistei: Calea Victoriei 62 (în pasagiu), se găsesc de vânzare pentru cititorii noștri, cu preț scăzut, următoarele lucrări:

(Cumpărătorii din provincie vor mai adăoga la costul cărților comandate și un 10 bani de fiecare leu; aceasta pentru cheltuiala transportului).

Colecțiunea volumelor apărute din Noua Revistă Română:

Volumele I—IV (Prima serie) cu 5 lei volumul.

Volumele V—X, 1.50 lei volumul *legat*.

Transportul în provincie al acestor volume (V-X) costă: 60 bani pentru 1 sau 2 vol.; 1.10 pentru 3 sau 4 vol. și 1.60 pentru 5 sau toate 6 volumele.

Puterea Sufletească de C. Rădulescu-Motru (scriere premiată de Academia Română), lei 6.

Biblioteca Noiei Reviste Române, 15 bani volumul:

No. 1. *In zilele noastre de anarhie*, de C. Rădulescu-Motru.

No. 2. *Sufletul neumului nostru*, de C. Rădulescu-Motru.

No. 3. *Contractul muncii*, de D. Negulescu.

No. 4. *Frica de moarte; Sinuciderile din mizerie* de N. Zaharia.

No. 5. *Psihologia prostului; Prostul în viața socială; Cerșetorii în haine negre*, de N. Zaharia.

Cultura română și politicianismul (ediția III-a Socec), de C. Rădulescu-Motru cu 75 bani (în loc de lei 1,50).

Poporanismul politic și democrația conservatoare, de C. Rădulescu-Motru. Prețul 50 bani.

Thomas Carlyle, viața și operele lui, de C. Antoniadă, 3 lei.

Eroii, de Thomas Carlyle, traducere din limba engleză, de C. Antoniadă, 3 lei.

Naționalismul, (cum se înțelege—cum trebuie să se înțeleagă) de C. Rădulescu-Motru, 30 bani.

Psihologia Ciocoismului—Psihologia Industriașului, de C. Rădulescu-Motru, 15 bani.

Ore de educație, de N. Moisescu, 30 bani.

STUDII FILOSOFICE

Organul Societății de Studii Filosofice din București

Revistă pentru Cercetările de Psihologie

teoretice și aplicate la:

Știința dreptului, Pedagogie și Sociologie

Director, C. RĂDULESCU-MOTRU

Profesor la Universitatea din București

Din colecțiunea „*Studii filosofice*” au apărut până acum:

Volumul I, scris în întregime de d. C. Rădulescu-Motru, cuprinde: *Valoarea silogismului. Problemele Psihologiei. Cestiuni de estetică. Valoarea științei. Organizarea rațională a Universităților. Psihologia matorului. Psihologia industriașului. Știința și energia.*

Volumul II, cu colaborațiunea d-ilor C. Rădulescu-Motru, D. Drăghiescu, C. Antoniadă, G. G. Antonescu, I. Petrovici, Eugen Porn. I. F. Burescu, I. Ghilănescu, etc., cuprinde: *Psihologia revoluționarului. Determinismul social. Filosofia lui H. Bergson. Critica estetică. Atomismul filosofic. Importanța pedagogică a individualității. etc. Comunicări. Bibliografie.*

Volumul III, scris în întregime de d. C. Rădulescu-Motru, cuprinde: *Afirmarea personalității în principalele momente ale culturii. Legea conservării unității sufletului. Persoană și mediu. (Puterea Sufletească, Partea I—III).*

Volumul IV, scris în întregime de D. C. Rădulescu-Motru, cuprinde: *Mecanismul actului voluntar. Caracterul. Puterile sociale. Cultura. (Puterea Sufletească partea IV—V).*

Volumul V, cu colaborațiunea d-ilor: I. Petrovici, Marin N. Ștefănescu, St. Antim, Marcel T. Ijuvara, G. Antonescu, I. Bucovicescu, cuprinde: *O nouă metodă inductivă. Logica și problemele metafizice. Substratul economic al familiei. Teoria noșniilor. etc.*

Volumul VI, cu colaborațiunea d-ilor: Vladimir Ghidionescu, Marin N. Ștefănescu, G. G. Antonescu, Nispeanu, cuprinde: *Pedagogia științifică și noile reforme școlare. Criza Logicii. Revista Revistelor, etc.*

Prețul fiecărui volum e de 6 lei.

Pentru abonații „NOUEI REVISTE ROMÂNE” se acordă o înseamnă redusă de preț.

În abonament „STUDIILE FILOSOFICE” împreună cu „NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ” costă 15 lei anual.

Volumul VII din „*Studii filosofice*” cuprinde:

ELEMENTE DE METAFIZICĂ

Principalele probleme ale Filosofiei
Contemporane, pe înțelesul tuturor

de

C. RĂDULESCU-MOTRU

Profesor la Universitatea din București

Ediția populară 4 lei.

Întă câteva numai din capitolele cuprinse în această lucrare:

Introducere. — 1. Definiția Metafizicii. Științele speciale și Metafizica. — 2. Importanța și utilitatea Metafizicii. — 3. Diferența dintre Metafizică, Artă și Religieune. — 4. Metafizica și cultura.

Partea I.—Conștiința oglindă. Critica realismului naiv

Capitolul I.—*In fața universului.*—O veche iluzie.—Contrastul dintre cor și pamânt în vechea mitologie.—Existența.—Platon și creștinismul.—Știința modernă.—Mecanismul universal.—Fenomene care nu se pot explica prin mecanică.—Fenomenele sufletului.—Omul vierme.

Capitolul II.—*Oglinda conștiinței.*—Asemănarea înșelătoare dintre oglindă și conștiință.—Oglinda vrăjită care vede peste tot.—Rătăcirile simțurilor.—Sofistii.—Rațiunea în opoziție cu simțurile.—Materialiștii și idealiiștii.—Iem. Kant.—Romanticii.—Hegel. Schimbarea punctului de vedere kantian.—Influența hegeliismului asupra scrierilor contemporani. Înapoi la Kant!

Capitolul III.—*Valoarea științei.*—Exagerațiunile materialismului.—Relativitatea științei.—Aștelegerea mai complexă a conștiinței duce la concluzia că știința are o valoare relativă.—Până unde merge relativitatea științei.

Capitolul IV.—*Convingerea.*

Capitolul V.—*Logica nouă.*—Aceea ce este mediul biologic pentru o plantă, este mediul cultural pentru știință.—Știința și basmu.—Logica din punct de vedere genetic și din punct de vedere formal.—Cestiuni noi pentru logică.

Capitolul VI.—*Adevăr și minciună.*—Oamenii pe cari nu-i înțelegem fiindcă ne sunt superiori.—Oamenii pe cari nu-i înțelegem fiindcă ne sunt inferiori.—Propaganda adevărului și meștegul minciunii.—Cum sunt minșii sălbatecii.—Politica și mizeria.—Reclama necinstită.—Reclama în publicul de jos și reclama în publicul de sus.—Biruința Adevărului

Partea II.—Conștiința transcendențială. Critica filosofiei kantiane.

Capitolul I.—*Kant și continuatorii săi.*—Exagerațiunile încurajate de filosofia lui Kant.—Insuficiența filosofiei lui Kant.—Conștiința în genere și conștiința individuală.—Pragmatismul și raționalismul intransigent.—Biologismul.—Iohannes Müller.—Richard Avenarius.—Ernest Mach.—Biologismul metafizic. Arthur Schopenhauer, Friedrich Nietzsche, Henri Bergson.—Romantismul. Hegel.—Teoria Sociologică, Emil Durkheim.

Capitolul II.—*Spre o mai bună înțelegere a filosofiei kantiane.*—Înțelegerea problemei kantiane cu toate marile probleme filosofice.—Insuficiența încercărilor făcute de a complexa pe Kant.—Cum trebuie înțeleasă importanța pe care o are pentru știință perspectiva kantiană.

Partea III.—Conștiința reală. Personalismul energetic.

Capitolul I.—*Problema eternă.*—Antropomorfismul naiv și buddhismul.—Metafizica raționalistă.—Identitatea între unitatea din conștiința omenească și unitatea din univers.—Forma sub care apare la Kant soluțiunea identității.—Direcțiunea în care trebuie căutată complexarea filosofiei lui Kant.

Capitolul II.—*Montismul.*

Capitolul III.—*Personalismul energetic și supra-omul lui Fr. Nietzsche.*—Legea exercițiului. Atențiunea.—Deosebirea dintre conștiința animalelor și conștiința omenească.—Rolul conștiinței în organism.—Idealul.—Optimismul.—Vocațiunea.

SCRISORI DIN RUSIA

ULTIMUL ROMAN AL LUI ANDREEV

— SAȘCA JEGULEV —

Din înălțimile aproape nepătrunse și neînțelese, cum au fost dramele *Anatema* și *Okeanul*, L. Andreev se scoboară din nou în mijlocul frumuseții însăși a vieții, tuturor pătrunsă și înțeleasă și a redevenit vechiul Leonid Andreev care cucerise inimile cititorilor săi mai înainte de a le fi putut satisface gândirea lor. Noua sa lucrare *Sașca Jegulev* poate fi pusă alături de „Viața lui Vasilie Tifeischi“ sau de „Gândirea“ sau de „Povestea celor șapte spânzurați“¹⁾. În ultima lui lucrare Andreev e la acea înălțime unde capul lui e limpede, neamețit de groaza neantului și până unde cititorii săi se pot ridică fără teamă că vor ameți.

Tema noi povestiri e plină de viață și ca toate scrierile lui Andreev plină de interes. Tânărul Sașca Pogodin, de nouăsprezece ani numai, fiul unui general sever și al soției acestuia o „damă“ aristocrată și onorabilă, intră într-o ceată de revoluționari-expropriatori „frații pădurei“ și devine căpitanul lor sub numele de Sașca Jegulev.

Mama lui, nu poate iertă purtarea severă a bărbatului ei și 'l urăște cu toate că l'a iubit cu tărie. Ura aceasta o moștenește și fiul, mai ales când află condițiile vieții tatălui său și ceea ce ar fi putut deveni părintele său urmând cariera sa, un spânzurat de oameni ca și generalul guvernator al orașului lor prieten cu tatăl lor, dar în special nu-i poate ertă tatălui său faptul că fiind încă locotenent a ucis un student. Sub influența revoluționarului Kolesnicov, o figură foarte interesantă în această povestire, dar și sub impulsul lăuntric Sașca se hotărăște a se da cu tot sufletul său mișcării revoluționare teroriste, ca prin sânge și moarte să rescumpere greșelile brutalului său părinte.

Pentru a fi mai liber, mai curat, pentru ca actele lui să fie cu totul desinteresate și absolut cinstite, el se lepădă de tot ce îi poate fi plăcut personal, se lepădă și de dragostea mamei lui iubite și de iubirea dragălașe a surorii sale cum se desparte și de amorul încântătoarei fete Jeni Egmont. Până la sfârșitul vieții lui sufletul său e curat ca cristalul deși mâinele îi sunt mânjite pururea de sânge. Întâiul său act de terorist, jefuirea unei gări, a fost însoțit de omorul unui telegrafist adolescent. „Din ziua aceia în sufletul lui a pătruns și a rămas neșters un nou tablou: căderea la picioarele sale ale trupului tânărului telegrafist cu părul blond, cu rana sângerândă de lângă ureche și gulerul curat și alb al cămășei. Așa a devenit asasin Sașca Pogodin și de atunci cu adevărat și pentru vecie i s'a zis Sașca Jegulev“.

Ideologul și filosoful acestui atentat, Kolesnicov explică astfel necesitatea, ba chiar moralitatea sângelui

nevinovat risipit: „Trebuie să sufere și nevinovații... Și tocmai nevinovații trebuie să și sufere. Când un păcătos piere, și pământul tace, când moare un nevinovat nu numai pământul dar și cerul se revoltă, și soarele se agită“.

...Vărsând sânge nevinovat „vei îndurà toate suferințele din tine, vei da toată durerea din tine. Cu aceasta tu răscolești pământul, conștiința în oamenii deștepți, iar conștiința e ceea ce ține încă pe oameni. Dar îndurând, suferind, să nu cazi, căci vei primi cu bucurie moartea“. „Voi trăi și voi suferi...“ răspunde Sașca.

După câteva atentate și jafuri, Jegulev și ceata lui devin renumiți. „Ori unde s'aprinde în zarea întunecată a lunii lunie vr'un pârjol, pe tot locul se vorbea de faptele și gesturile neînvinșului și îngrozitorului Sașca Jegulev“. În popor el găsisese simpatie, ba chiar ajutor în faptele sale. „Dacă 'l căută un tovarăș, 'l găsiă tot așa de repede ca și cum Jegulev ar fi trăit într'un hotel renumit, pe o stradă principală; de 'l căută însă vr'un vrășmaș, Sașca devenea negăsit și deseori acel ce 'l căută dormea sub același acoperământ cu el fără să 'l poată prinde. Câțiva proprietari angajaseră pe moșiile lor cerkezi cu dinți albi și fețe arămii. În fața lor mujicii și babele lor se închinău, ducând fragi la boer, iar noaptea invocau sfinții în ajutorul lui Sașca Jegulev și așteptau cu nerăbdare să izbucnească pârjolul. Dacă un nume devine sfânt, el nu aparține unui tâlhar, el aparține ingerului răsbunător venit cu focul și cu sabia să plătească impilatorilor păcatele lor. Așa în primele vremuri a apărut Jegulev în conștiința poporului.“

Dar puțin câte puțin, din multe pricini, și poate mai ales că „ura din sufletul poporului se stinsese văzând neputința și slăbiciunea lui“, că „odată cu pârjolul arse și sufletul său“ sau poate pentru că „conștiința poporului căută alte drumuri pentru a se slobozi de nevoile ei și că tâlhăriile acestea nu erau decât o satisfacție momentană, din toate aceste pricini ceata lui Jegulev s'a risipit, s'au ivit trădători, Kolesnicov a fost rănit mortal în vremea urmăririi, așa că Sașca s'a văzut aproape singur. Au rămas cu el numai trei.“

În ultimul lor refugiu, într'un bordeiu din pădure, au fost atacați și omorâți. Dar în trupul ciuruit de gloanțe, din pădure, n'a fost recunoscut pe deplin Jegulev și el trăește încă în legendele poporului.

Și până la sfârșit el va rămâne în viață, iar pentru mama lui, el va reuși să fugă chiar în America și să trăiască acolo nesupărat, căci ea 'l iubește cu toată dragostea ei de mamă și toate crimele, toate tâlhăriile lui nu o pot face să nu 'l adore.

„Dacă Sașca a făcut aceasta — (a omorât pe un acar, pe soția lui, și pe copiii acestuia) — asta înseamnă că așa trebuia să fie, că așa e bine, răspunde ea guvernatorului“.

Aceasta e pe scurt tema romanului lui Andreev, care tradus în franțuzește ar fi de actualitate în aceste vremuri de jafuri și atentate anarhiste.

1) Aceste traduceri au apărut în «Biblioteca pentru toți».

Andreev a pus în acest roman nu numai sufletul eroului, dar multe pagini din viața nenorocită a țăranelui rus. Cu talentul special al autorului, cu acea înclinare entuziastă și patetică sunt scrise multe pagini din viața acestor „frați ai pădurei”. Moartea lui Kolesnicov e de o duiosie rară; iar scena dintre mama lui Jegulev și Gubernatorul e de un realism Tolstoian.

Tema romanului nu e nouă pentru Andreev. Ea se poate întâlni și în „Gândirea” și în „Sava” și în „Okeanul”. În ultimul roman de care ne ocupăm ca și în toate celelalte e descris sufletul singuratec, aparte, al anarhistului. Dar mai ales ce izbește în această descriere e curățenia sufletească a acestui bandit. Jegulev are mâinile pătate de sânge dar sufletul lui e naiv și curat ca al unui heruvim.

O paralelă s'ar putea face între „Jegulev” și „Crima și pedeapsa” al lui Dostoewski. Sașca e evoluția lui Raskolnicov. Și în romanul lui Dostoewski, și în acel al lui Andreev eroii nu sunt vinovați de crimele lor în fața justiției ci în fața conștiinței lor proprii, în fața judecății D-zești și nu a oamenilor. Dar pe când Raskolnicov omoară din interes din necesitatea de a se îmbogăți și a putea trăi mulțumit, Jegulev la baza actelor sale nu are nici un interes personal, greșelile lui sunt deci trecătoare. El singur înțelege aceasta când spune: „cine a privit în ochii mamei sale cu conștiința împăcată — așa cum a făcut el — acela nu poate săvârși păcate chiar de l'ar judeca, nu omenirea întreagă, dar D-zeu însuși” Raskolnicov a plănuț și săvârșit crima lui singur, Jegulev a unit în voința și în gesturile sale voința și actele poporului său. Nu el singur ci întreg poporul răsvrătit a comis actele sale.

De aceea, deși suferind remușcările conștiinței sale blestemat de cei cărora el s'a dat ca jertfă, el totuși rămâne curat și fără greșeli cum e curată și fără păcate sabia care s'a învârtit în mâna răsvrătitului și care a fost acum aruncat cu blestem de cel care s'a servit de ea.

E drept că în ultimul timp când Sașca a fost părăsit de toți el trăiește ceasuri de desperare și de remușcare. „Noaptea în bordeiul umed, el stă culcat, tremurând de frig și gândea cu gânduri însângerate la soarta lui neînțeleasă și groaznică. A fost necesară jertfa sa? Cui a dat el toată curățenia lui sufletească, bucuria anilor lui tineri, viața mamei sale, toată nemurirea sufletului său? Oare — toate acestea singurele și de valoare în viața omenească — sunt netrebucioase nimănui și nimeni nu se va folosi de ele — ele vor fi aruncate în groapa de gunoi alături cu toate păcatele și crimele altora și nu vor da nici un folos, vor putezî la olaltă? Nu, nu îi se vor ierta faptele sale nici în ceasul de acum nici în ceasul ce va veni. Cine poate îndrăzni să-l ierte pentru crimele făptuite? Doamne? Oare tu nu poți ierta, oare nu iubești tu deopotrivă pe toți?”

Adâncă și mare a fost desnădejdea în sufletul lui Sașca Jegulev, dar cu ea a venit și pacea mare și consolatoare. Deodată Sașca, a simțit ceasurile pre-

mergătoare morții, ertarea cerească, și a priceput atunci toată curățenia și nevinovăția lui sufletească, s'a văzut liber de toate legăturile. „Acum pot și eu gândi la ce voesc”.

„Cu cât se făcea mai grea suferința sa trupească, cu cât luă o înfățișare mai miseră, cu atât mai mult ardea în el focul visurilor desnădăjduite, planurilor nerealizabile: îi înflăcăra ochii lui mari, transparența obrazilor săi și da întregii lui făpturi adolescente acea frăgezime și delicateță aeriană, cu care pictorii zugrăvesc figurile mucenicilor și sfinților”. Din nou sfânt! Sfânt a fost dela începutul vieții sale, sfânt e în agonia premergătoare morții. „In jurul lui ochii blajini și desnădăjduți ai oamenilor, privesc cu durere și sete... Le-ar da el gândurile lui dar la ce le va folosi gândurile lui îndepărtate și străine. Tot mai departe se ducea viața, și se deschidea tânărului suflet o lume extraordinară o lume de dragoste, curată și Dumnezească”. Astfel orbit de gândurile lui ideale, de mama sa, de surioara lui, de iubita sa, el părăsește sufletește viața aceasta mai înainte de a o părăsi trupește. Oare liniștea aceasta ce o simțea — eră o pedeapsă? Nu eră mai curând apoteosa vieții sale?

Paginile consacrate analizei sufletești a lui Sașca înainte de moarte sunt cele mai frumoase pagini din roman. Tot așa de frumoase sunt și acele pagini în care autorul descrie adolescența sa.

Dar în toată cartea aceasta a lui Andreev ca și în toate lucrările lui nu e realismul contemporanilor săi. Pe Andreev l'interesează nu numai psihologia oamenilor dar și a lucrurilor. Sufletul lucrurilor ca și sufletul oamenilor trăiesc în el aproape aceiași viață. El caută mereu o legătură între amândouă. Uneori această legătură poartă un caracter îngrozitor, alte ori ea e plină de duiosie și dragoste. Așa în romanul aceasta e povestea grădinei în care și-au trăit viața și Sașca și Liviocica sora lui.

Psihologia lui Andreev nu seamănă cu psihologia pozitivă a lui Tolstoi, fiindcă nu se ridică din mediul pământesc și din subiecte reale; nu este psihologia lui Dostoewski, în care sufletul analizat se zbate sub cuțitul chirurgului și în delir povestește toate tainele sale. Psihologia lui Andreev deși mistică, nu poate fi însă numită absurdă. El rezonază, reflectează, e drept, — pururea în fraze adânci și frumos întocmite ce par uneori prea manierate.

Cu această psihologie poți fi de acord sau poți s'o tăgăduiești, dar în multe părți simți fără să vrei adâncimea observațiilor lui psihologice — și aceste observații au ceva magic, prevestitor, cum sunt și educatoare și fermecătoare prin conținutul lor.

Și sunt încă oameni cari cred că Rusia a dat faliment din punctul de vedere literar, că odată cu Tolstoi a perit și reprezentantul literilor rusești. Andreev, rămâne, și cu el o întreagă pleadă de scriitori, încă acea sentinelă neobosită la postul mare al gloriei și renumelui literilor rusești.

Cu această convingere am încheiat citirea ultimei lui cărți.

Minsk (Rusia).

Dr. I. Duscian

CRITICA

FONDUL ȘI FORMA ÎN LITERATURA

— INCHEERI —

În articolele precedente¹⁾ am arătat cum se prezintă chestiunea fondului și a formei în literatura streină și literatura noastră. La noi, chestiunea apare pentru întâia oară cu prilejul polemicilor încinse în jurul operei lui Eminescu. Eminescu are multe versuri schioape; adepții lui, închipuindu-și că aceasta i-ar micșora întru câtva valoarea, au susținut că acele versuri, deși nu tocmai perfecte ca formă, au totuși mult fond — lucru, pe care dealminteri nu l-a tăgăduit nimeni.

D-l Pompiliu Eliad, în câteva din prelegerile sale dela universitate, scoase mai pe urmă în volum, susține că atât la Eminescu cât și la oricare alt scriitor, fondul nu trebuie despărțit de formă, că ele sunt și înseamnă unul și același lucru și că nici nu se pot chiar concepe separat.

D-l Ibrăileanu mai târziu, cu alte argumente și din alt punct de vedere, reia chestiunea, o discută și ajunge la aceleași încheieri ca și d. Pompiliu Eliad. D-l C. Rădulescu-Motru în sfârșit, tot cu prilejul lui Eminescu, aduce noi considerațiuni asupra fondului în genere, arătând cât și până unde poate fi original fondul, în literatură.

Ca încheiere și pentru a sprijini credința mea, mărturisită chiar dela începutul acestor articole, că fondul și forma nu sunt unul și același lucru, voi mai cerceta, pe scurt, părerile a doi critici însemnați, Brunetière și Sainte-Beuve, și voi răspunde încă la un punct, la o afirmare a d-lui Ibrăileanu asupra lui Hugo, afirmare tot privitoare la formă și la fond.

*

Brunetière atinge chestia fondului și a formei în mai multe din articolele sale, însă numai incidental, cu prilejul altor subiecte și fără a intra în amănunțimi. O operă de artă, spune el în substanță, este înainte de toate și independent de conținutul ei o operă de artă: ea realizează prin mijloace ce-i sunt proprii un anumit fel de frumusețe. Înainte de a fi un învățământ pentru spirit, pictura este o plăcere pentru ochi, muzica este o voluptate pentru urechi. Va fi pictor numai acel ce este organizat pentru a simți armonia colorilor; va fi statuar acel ce este predispus să guste viu armonia liniilor.

„Același lucru cu literatura, unde cu nimic nu se poate înlocui calitățile de justă ordonanță, de compoziție, de expresie exactă și figurată. Astfel că se poate stabili următoarea regulă: o operă, toate lucrurile fiind egale, va fi cu atât mai sus pusă cu cât ea va realiza mai mult condițiunile frumuseții ce-i este specială. Ceeace face inferioritatea scriitorilor din secolul al XVIII-lea, este că fiind preocupați

EXPOZIȚIA „TINERIMEI ARTISTICE“

N. VERMONT:

Crucificarea lui Isus.

numai de idei, ei au neglijat să le dea și o formă artistică literară. Acest element de apreciere este indispensabil, dar nu cel mai important. Căci nimeni nu va pretinde că abilitatea mâinii este singurul merit după care se recunoaște marele artist. În cece privește înlănțuirea scenelor, ingeniozitatea intrigii, calitatea stilului, Regnard este superior lui Molière. De unde vine atunci că Molière este așa de sus pus față de Regnard, dacă nu fiindcă a pătruns mai adânc în caractere, că a imitat mai fidel viața, că opera sa ne face mai mult să ne gândim?”

Din aceste rânduri ale lui Brunetière reese destul de lămurit, că sub o formă mediocră poate să existe un fond superior, bogat, și că un fond mediocră poate, foarte de multe ori, să fie îmbrăcat într'o formă bună, corectă sau chiar superioară.

Asupra acestui punct, Sainte-Beuve este și mai deslușit. Pentru el, expresiunea nu urmează sentimentul după cum un vâl subțire urmează bătaile vântului. Talentul, darul de exprimare se separă adesea de fondul sufletesc. Sensibilitatea și talentul urmează o cale aproape inversă: sensibilitatea se topește, se micșorează, se dezagreghează, se generalizează. Dacă nu este poate contrazicere între sensibilitate și talent, este cel puțin o creștere a talentului față de sensibilitate. Chiar când sensibilitatea e adormită și nu are nimic de inspirat, talentul tot caută să exprime ceva; el îmbie, inventă subiecte, mărește bruma de

1) «Noua Revistă Română» nrele 8, 6, 21 vol. XI și 1 vol. XII.

EXPOZIȚIA „TINERIMEI ARTISTICE“

KIMON LOGHI:

Toamna.

*Jamais, le rythme heureux, la cadence constante,
N'ont traduit ma pensée au gré de mon attente ;
Jamais les pleurs réels à mes yeux arrachés
N'ont pu mouiller ces chants de ma veine épanchés !*

Iată, în acest exemplu, o altă formă a aceluiaș fond, a fondului de unde au izvorât cunoscutele

*Mulle flori sunt, dar puține
Rod în lume o să poarte...*

Nu mai puțin însemnată e și următoarea observație a lui Schopenhauer:

„Invățătura limbilor străine are ca urmare de a despărți mai mult ideea de cuvânt. Mai mult decât despre limbile moderne, trebuie spus aceasta despre limbile vechi, datorită marelui lor deosebire de a noastră, deosebire care nu îngăduie de a redă un cuvânt prin un cuvânt, ci cere să reclădim gândirea noastră întreagă și s'o turnăm în altă formă... De aici vine greutatea că numai rar se poate traduce cuvânt cu cuvânt o frază însemnată dintr'o limbă modernă în latinește. Trebuie înainte de toate să desbraci ideea de toate cuvintele cari o poartă, *astfel ca ea să apară goală în conștiință, fără nici unul din cuvintele sale*, ca un spirit fără corp. Apoi, trebuie să o îmbraci cu un *corp nou*, în cuvinte latine, care să o redea cu totul sub altă formă“.

Aceste rânduri învederează încă o dată, că fondul și forma nu sunt unul și același lucru, după cum susțin d-nii Pompiliu Eliad și G. Ibrăileanu.

*

Să trecem acum la interpretarea pe care o dă d. Ibrăileanu operei lui Hugo, din punctul de vedere al fondului și formei.

D-l Ibrăileanu începe prin a analiza părerea lui Faguet, care susține că Hugo e cel mai puțin original ca fond. Hugo, spune Faguet, n'are idei noi, originale, are însă formă, imagini neînchipuit de frumoase. Pentru a învedera unitatea fondului și a formei d. Ibrăileanu afirmă că imaginea e tot fond și atunci, firește, părerea lui Faguet cade.

„O imagine, zice d. Ibrăileanu, nu e *formă*, e fond și formă, e bazată pe faptul psihic fundamental, pe stabilirea de asemănări și deosebiri între lucrurile din lume; câte imagini atâtea stabiliri de asemănări și deosebiri, atâtea afirmații și negații despre lume, — atâtea *fond* deci. Și când Faguet spune că Hugo exprimă locurile comune în imagini, spune în realitate că Hugo pune *fond original* în tratarea unor *subiecte banale*“.

D-l Ibrăileanu consideră separarea fondului de formă ca o abstracțiune. Dar unirea lor într'o singură noțiune, să nu fie tot abstracțiune, un fel de monism estetic? Argumentarea sa pentru a dovedi că *imaginea* — adică forma — e tot fond, e identică cu cea a teologilor cari susțin că tatăl, fiul și duhul sfânt sunt una și aceeași ființă.

Rostul imaginii în genere este de a lega reprezentarea mintală, dinnainte existentă, cu alte reprezentări, transportând brusc obiectul despre care se

emoție ce mai există; este un organ aparte, care reclamă exercițiul funcțiunii sale.

Sunt și talente inferioare față de sensibilitatea lor, talente cari exprimă mai puțin decât simt, a căror formă rămâne dincoace de emoțiune, de concepție, de fond:

„Aceste talente cu o expresie foarte adesea inferioară sensibilității lor, aceste talente cari nu izbutesc să redea ceea ce voesc decât numai rar, și o singură dată poate în viața lor, au un farmec particular pe lângă cele mari; ele sunt foarte sincere. Câți germeni înabușiți, în momentul de a se naște! Câte adevărate lacrimi căzute în vocea pe care ele o sting, în inima pe care o înneacă! Dacă un cântec greoiu, potolit, dar totuși profund, pornește de acolo, ascultă-l! Vezi realitatea ce de aproape îl inspiră. Arta nu face aci să joace lacrimile sub toate colorile prisme: armonia nu înmulțește suspinurile“.

Aceste reflexii, Sainte-Beuve le face cu prilejul unui articol asupra poeziilor d-nei Tastu, din cari reproduc următoarele versuri, fiindcă au mare asemănare cu o poezie a lui Eminescu:

*Heureux qui, dans l'essor d'une verve facile,
Soumet à ses pensers un langage docile ;
Qui ne sent point sa voix expirer dans son sein,
Ni la lyre impuissante échapper à sa main,
Et, cherchant cet accord où l'âme se révèle
Jamais n'a dû maudire une note rebelle !
Hélas! ce n'est pas moi !... D'un cri de liberté
Jamais, comme mon cœur, mon vers n'a palpité ;*

EXPOZIȚIA „TINERIMEI ARTISTICE“

IP. STRÂMBU:

Studiu de nud.

vorbește, în alt mediu. Orice schimbare de mediu și orice schimbare de senzațiune, prin transpunere, prin simplul fapt al schimbării, produce o *plăcere*, și numai rar, foarte rar, produce și o *cunoaștere*, o impresie sau o noțiune nouă. Și aceasta se dobândește nu atât prin imagine însăși, cât mai ales prin locul ce-l ocupă în țesătura dezvoltării. Un număr de imagini splendide, îngrămădite fără rost, nu va spune niciodată nimic.

Iată câteva exemple de transpunere prin intermediul imaginilor.

E vorba de *Madame Bovary*. „Ea își reamintea toate privațiunile sufletului și visurile sale căzând în noroi, ca niște rândunele rănite“.¹⁾

Dintr'un șir de anumite preocupățiuni pur morale — „privațiunile sufletului“ — suntem brusc întorși către o reprezentațiune vizuală, a rândunelelor rănite, pe cari le vedem par'că zbatându-se pe jos, cu pieptul zvâcnind, cu aripele desfăcute și frânte.

Un exemplu din Cerna. E seară, s'au stins toate luminile, doar de departe se aude o doină de drumet întârziat:

*Ascul'o cum descrește și cum moare,
Sorbită'n pacea largă de sub cer:
Sunt grijele ce zboară spre uitare.*

Aici, contrar exemplului precedent, avem transpunerea unei reprezentațiuni fizice în una morală. Re-

prezentațiunea auditivă — cântecul, vibrarea ce se pierde și se stinge încet îndreptându-se — e înlocuită cu sentimentul potolirii treptate a gândurilor.

Din aceste exemple și altele ce s'ar mai putea aduce, vedem că imaginea este numai o ilustrare, un fel de fulger care sparge ceața, un *mijloc* de a arunca lumină asupra unui lucru, asupra unei preocupări, o lumină de foc bengal însă, artificială, ca aceea ce se proiectează pe scena unui teatru pentru a scoate în relief cutare sau cutare acțiune melodramatică.

Se știe că popoarele primitive erau mai puternic izbite de spectacolul și fenomenele naturii, și că în exprimare emoțiunii lor ele au găsit imagini splendide, grandioase, scăpărătoare. Putem noi încheea de aici că acele popoare au avut mai mult fond decât modernii? Putem noi spune că poezia populară, unde se găsesc multe imagini frumoase, are mai mult fond decât aceea a unui Lenau, Sully Prudhomme sau Eminescu? Și apoi nu trebuie să se uite că noi avem în vedere literatura în genere, iar nu numai poezia, unde imaginea joacă un rol atât de covârșitor. Hugo are formă splendidă, fiindcă este un *geniu verbal*. El n'a creat senzațiuni, emoțiuni, percepțiuni nouă, ci numai expresiuni, metafore, ritm, rime, stil și o retorică. Iată atâtea motive pentru cari noi nu putem împărtăși părerea d-lui Ibrăileanu, că Hugo a pus *fond original* în tratarea unor *subiecte banale*; mai curând s'ar putea zice, cred eu, că Hugo a pus *formă originală* în tratarea unor subiecte banale.

1) Cit. după Guyau.

În ceea ce privește fondul lui Hugo, Edouard Rod ne dă câteva deslușiri foarte însemnate:

„El n'a creat idei, este adevărat, nici de ordinul moral, nici de ordinul intelectual, nici de ordinul estetic; el n'a dezvoltat nici una a căreia paternitate să nu i se poată contesta; el a luat dela toată lumea și de pretutindeni, până și din colecția *Magazinului pitoresc*, fără a se preocupa de proveniența și de calitatea lor; dar el a creat, sau mai bine zis el și-a creat, pentru trebuința sa, o limbă nouă, o artă proprie și neimitabilă, de a combina cuvintele. El n'a fost inițiatorul mișcării romantice a căreia adevărată însemnătate poate nici n'a înțeles-o... Nu lui se vor adresa cetitorii mai intimi, cari caută în cărțile trecutului ceva mai pătrunzător, mai prețios, mai nobil decât frumusețea cuvintelor și strălucirea imaginilor, acei cetitori a căror simpatie știe să vibreze chiar peste secole, a căror suflet reflectează și reînviază, în ceasul unei emoțiuni adevărate, sufletele stinse ale măștrilor adorați. Din perioadă în perioadă, printre fluctuațiunile gustului, capriciurile modei, hazardurile uitării, rivalii săi Lamartine, Vigny, Musset, vor regăsi prietini: el nu va avea decât adoratori“.¹⁾

Din cele arătate până aci se vede, cred, destul de lămurit, că fondul și forma sunt două lucruri diferite. Că ele se găsesc împreună la unii scriitori, nimeni nu o tăgăduiește, — în articolele noastre pre-

1) Edouard Rod. *Nouvelles études sur le XIX-e siècle*.

cedente am arătat însă, că aceste două însușiri pot exista, și încă foarte de multe ori, independent una de alta. Puterea de cugetare și simțire nu totdeauna se întâlnește cu talentul de expunere, de expunere frumoasă, artistică. Un subiect banal poate deveni adesea interesant numai prin felul cum este arătat, prin forma meșteșugită a descrierii. Cunosco obiecția d-lui Ibrăileanu: dacă dai o descriere frumoasă, este fiindcă descoperi aspecte nouă, și prin aceasta aduci deci un fond nou. Poetul francez Robert de Montesquiou-Fezensac¹⁾ a găsit *douăzeci și șase* de epitete pentru a caracteriza o floare, dalia, a găsit deci 26 de aspecte nouă; — putem noi zice că el a adus tot atâta fond? Citez ca titlu de document și pentru curiozitatea cetitorului:

*Lavé, glacé, sablé, chiné
Panaché, recouvert, ombré,
Onglé, rubanné, marginé,
Avisé, reflété, marbré,
Cerné, bordé, frisé, pointé,
Eclairé, nuancé, carné,
Frisé, liseré, velouté,
Granité, strié, cocciné.*

Vorbind despre Montesquiou, René Doumic, criticul autorizat dela *Revue des Deux-Mondes*, spune că el realizează minuni de execuțiune, că poate să scrie douăzeci și cinci de strofe corecte asupra unuitrandafir și treizeci pentru aripa unui fluture. Această extraordinară abundență și ușurință de exprimare, să fie oare unul și acelaș lucru cu fondul? Eu cred că nu. Montesquiou „asortează“ așa zicând, cuvîn-

EXPOZIȚIA „TINERIMEI ARTISTICE“

FRANK BRANGWYN:

Cârciumă în Spania.

tele, ca niște stofe, le grupează, le rânduiește nu după fond, după alegerea spiritului și dictarea superioară a judecății, ci după afinitățile și chemarea reciprocă a sunetelor.

Iată un alt scriitor, J. H. Rosny, care nu se îngrijește mai de loc de formă. În romanele sale nici cea mai mică ordine, totul merge în devalmă. Subiectul sau unul din subiecte abia apar și îndată este părăsit. Episodurile se succed la întâmplare, fără legătură, fără rațiune, fără utilitate apreciabilă, și dezvoltate împotriva însemnătății lor. Nici ordin, nici proporție, nici alegere, nici gust. Când trebuie să stăruie mai mult, se oprește. Risipă de detalieri și un lux de digresiuni. O îngrămădire de materialuri abia curățite. O stângăcie de primitiv, un amestec de naivitate și de neîndemânare.

„Cum că forma are o valoare proprie, zice Doumic cu prilejul unui articol asupra lui Rosny, că frumusețea este un element ireductibil, că arta are în sine ceva neperitor, care învinge toate schimbările și supraviețuiește peste toate ruinile, el nici nu bănuște... Eu am totuși mare stimă pentru talentul lui. Nu-i fac injuria de a-l compara cu cutare romanțier mai în renume pentru care succesul este o recompensă a mediocrității și îndemânării. Stăruie asupra meritelor sale: sinceritate, bună-credință, entuziasmul convingerii, bogăție de idei, un fel de vigoare și de putere tulbure. Poate că va ajunge să-și desprindă cugetarea sa din piedicile ce o înlănțuiesc pentru a scrie cărți pe cari nimic să nu ne mai împiedice de a le admira. Dar chiar așa cum este astăzi, opera sa are semnificația și rațiunea ei de a fi.

E inutil să mai aduc și alte exemple pentru a învedera că unele opere au fond și n'au formă, și că

altele au formă și n'au fond. Operile cu fond și fără formă, cum sunt ale lui Rosny sau Gr. Alexandrescu al nostru, se pot compara, după cum a spus nu știu cu ce prilej Sainte-Beuve, cu „un diamant de o bună mărime, de o mare greutate, de o bogată materie, dar nu de o frumoașă apă, fără transparentă și fără limpiditate; cu aprinse străluciri interioare, dar cari cu greu pot străbate prin suprafața lui borbonată și aspră“.

*

Pentru a sfârși, îmi rămâne să mai adaog ceva asupra stilului literar, care nu e tocmai la fel cu stilul ce convine celorlalte producțiuni: știință, morală, drept, filosofie etc. }

În literatură, numai operele bine scrise trăesc. Mulțimea cunoștințelor, originalitatea faptelor, nouțatea descoperirilor nu sunt cheazășii îndestulătoare și sigure de nemurire. Pe lângă fapte și lucruri, mai trebuie cugetări, judecăți și mai presus de toate o mare pricepere de a le prezenta, nuanța, și ordonă. Stilul, a spus Buffon, nu este decât ordinea și mișcarea ce pui în cugetările tale. Dacă le înlănțuie bine, dacă le strângi, stilul devine ferm, nervos și concis; dacă le lași să urmeze încet și să nu se unească decât în voia cuvintelor, oricât de elegante ar fi acestea, stilul va fi difuz, moale și tărăgănaț.

Pentru Spencer, stil bun este acela care economisește atenția cetitorului, care ne face să înțelegem și să simțim un lucru cu minimum de atențiune. Aceasta este o concepție așa zicând matematică, mecanică, care tinde a produce un maximum de efect cu o cât mai mică cheltuială de forță. După cum linia dreaptă este drumul cel mai scurt între două puncte, tot așa stilul ideal este drumul cel mai scurt între două spirite.

EXPOZIȚIA „TINERIMEI ARTISTICE“

A. G. VERONA :

Belșug.

ACEEAȘ

(parte laterală).

EXPOZIȚIA „TINERIMEI ARTISTICE“

† N. GRIGORESCU:

Pe deal.

Literatura nu-și poate propune ca unic scop să economisească atenția, dimpotrivă, ea trebuie să o ațâțe și să o reție. Stilul literar este arta de a interesa, arta de a pune ideea, ca un tablou, sub lumina cea mai potrivită, este arta de a o face atrăgătoare, de a o scoate în relief, de a o face, așa zicând, să treacă de la autor la cititor în toată plenitudinea ei.

O comparație a lui Guyau va lămurii și mai bine lucrul acesta. Dacă o fetică, cu donița pe cap, se oprește din când în când să glumească cu trecătorii cunoscuți, nu numai că uită o clipă greutatea doniței, dar chiar, când își reea drumul pe ulița lungă și întortocheată, nu mai simte acea greutate, fiind încă preocupată de distracțiunea ce a întâlnit în cale. Atât este de adevărat că forța și timpul cheltuit pare-se în zadar, pentru agrement, în artă produc efecte surprinzătoare și împiedică oboseala.

Funcțiunea limbii este de a stabili o comunicație intelectuală între oameni, limba literară, a artelor, a poeziei este mai mult decât o simplă mașină de transmisiune a ideilor, decât o telegrafie cu semnale clare și rezezi. Stilul literar trebuie să fie *significativ* și *sugestiv* totodată. Significativ prin ceace exprimă imediat, sugestiv prin ceace ne face să cugetăm și să simțim în virtutea asociațiunii ideilor.

Că stilul literar trebuie să aibă și el în vedere economia forței, nu încapă îndoială. Sistemul nervos și cerebral are nevoie de reparație după fiecare cheltuială de energie și atenție. Orice exercițiu îndelungat al unei funcțiuni, o slăbește: respirați mai mult timp o floare mirositoare, veți sfârși prin a nu-i mai simți parfumul. Această economie de forță însă, în literatură, nu se capătă prin precisiune sau claritate, prin „drumul cel mai scurt“ adică, ci prin gradăție și varietate.

„Poeții și romancierii contemporani uită această lege, spune Guyau. Stilul lor este pururea întins, rimele lor sunt pururea bogate, imaginile lor pururea strălucitoare și violente. Rezultatul: devii blazat după

două pagini. Acesta este rezultatul muzicii continuu zgomotoase: când maximum de *forte* a fost atins dintr'o singură dată, tot sgomotul de pe urmă nu mai spune nimic, singurul mijloc de a atrage atenția este un *pianissimo*“.

Aceste lucruri însă cer o anumită aplicare, o însușire deosebită, pe care tot fondul și toate cunoștințele din lume nu ți-o pot da, dacă nu ai o umbră măcar de talent. Și nici chiar talentul nu este de ajuns, dacă nu-l cultivi, nu-l exercitezi, căci scrisul, scrisul literar, am mai spus-o, este o tehnică pe care trebuie să o înveți ca s'o cunoști bine.

„Cuvântul, spune Caragiale, într'o convorbire a sa cu doi tineri, nu poate avea decât un singur loc într'o frază. Și dacă n'ai știut să-l pui la locul lui, întreaga frază se năruie, ca o clădire în care un singur bloc de piatră a fost așezat greșit... Ca să știi să-l așezi, trebuie să cunoști meșteșugul, trebuie să-l înveți, căci în toate meseriile trebuie să începi a fi ucenic, iar nu să ceri a fi deodată maestru... În literatura noastră de azi, se calcă acest principiu fundamental, și de aceea stăm rău. La noi e destul ca cineva să știe alfabetul pentru ca să se creadă desăvârșit, să nu mai învețe nimic, și să înceapă a face literatură...“

În rezumat, putem spune că orice gândire și orice sentiment este un absolut care nu se poate comunica altora decât îmbrăcând o formă reprezentativă: cuvinte, linii, coloare, relief. Între fond și formă, între intuiția originală și intermediarul sensibil, expresie — noțiuni ce nu trebuiesc confundate — dăinuiește o neîntreruptă luptă, căci condițiunile cunoștinții nu îngăduie omului să ia act de fenomenele exterioare lui, decât pe calea reprezentativă, cale, care pentru cei mai mulți rămâne numai aproximativă, cea desăvârșită și frumoasă fiind foarte greu de nimerit și nu la îndemâna oricui.

Dacă comunul oamenilor se mulțumește cu o expresie aproximativă numai, cu o simplă schemă sumară, artistul dimpotrivă, țințește să exprime, să sugere-

EXPOZIȚIA „TINERIMEI ARTISTICE“

O. SPAETHE:

Nevastă-mea.

reze și ceace nu se poate exprima. Scriitor mare nu poate fi decât acel ce are instinctul de selecțiune al cuvintelor, spiritul de alegere, tactul subtil al omisiunilor, care nu este altceva decât facultatea critică sub unul din aspectele sale cele mai caracteristice și fără de care nu se poate crea nimic durabil în artă. Cuvântul, orice s'ar zice, are însemnătatea sa. El este un murmur al rasei prins dealungul veacurilor în câteva silabe, cari, prin sunetul, legarea și rânduirea lor, fac sensibile acele fire tainice ce 'n-lănțue întreaga natură cu fiecare din noi.

Cuvintele, prin forța lor așa zicând mitică, lucrează asupra organismului, asupra creierului nostru, dilatând în noi facultatea de a simți. Ele nu produc numai alintarea fluidă sau ciocnirea armonioasă a sonorităților verbale, dar întăresc și expresia, nu dictată de logică, fiindcă scapă logicii, dar de emoția esențial fugară, pe care poetul o fixează exact cum ar fixa o definiție, deși nu se poate defini, aruncând astfel scânteei, lumină asupra etapelor originii noastre, asupra enigmelor viitorului nostru. De cât, încă odată, ele nu stau la îndemâna oricui și asta, negreșit, a voit s'arate Eminescu când spunea: că doruri vii și patimi multe

*Bal la porțile gândirii,
Toate cer intrarea'n lume,
Cer veșmintele vorbirii.
Mulle flori sunt, dar puține
Rod în lume o să poarte,
Toate bal la poarta vieții
Dar se scutur multe moarte.*

N. Em. Teohari

LITERATURA

Către Natură

De Friederich Hebbel

*Tu nu mă poți distruge, Fire,
Căci singură te-ai nimici.
De nici un fel de-atom, ce 'n haos
Se mișcă, nu te poți lipsi.*

*Tu-i vei trezi din nou în urmă
Pe mici și mari, cari sub pământ
Ascunși în sânul tău cel negru,
Visează toți că nu mai sunt.*

*Zadarnic te-ași ruga, natură:
„O, schimbă drumul tău de veci!“—
Măcar trezește-mă la urmă
Din somnul giei tale reci.*

*Nu vreau să mă destram în aer,
Ci 'n somnul meu, să mă strecor
Adânc în piatra cea mai tare,
În diamantul lucitor.*

*De va tronă în vre-o coroană
Sau de 'n lumină va scipi
Visând pe sânul vreunei fete,
Dormind adânc, nu voi simți.*

*Ca nici un altul prin palate
Va scântei, dar nimănui
Prin minte poate nu-i va trece
De unde-i strălucirea lui.*

*M'oiu deșteptă și-oiu spune-acelui
Cu diamantu 'ncununat,
Că 'n lacrimă un om se stinse
Și lacrima a înghețat.*

Castor & Pollux

M A R I A

... Biată dăscăliță, ochii tăi frumoși și negri ca viața ta—fruntea ta albă, ca un vâl de zăpadă, gura ta roșie, făptura ta gingașe nu voi uita-ociodată.

... Ai fost fata unui grefier din România, care pierzându-și picioarele sub roțile trenului—ajunse cerșetor de cojile guvernului maghiar în un sătuleț în care singura viață era tânguirea, de clopot a mănăstirei cu fântâni reci. În satul în care te-ai așezat, bântuia boala mare românească: *sărăcia*,—și tu fată a Bucureștilor, tu în ale cărei vine curge poftă de viață tânără, te-ai așezat într'un sătuleț prăfos, între copii gușați și lihniți de foame, între bordee sărăcicioase.

Și erau în satul tău biată dăscăliță, dulăi mari, cu ochi pândaci de lup, a căror limbă roșie atârna dintr'o gură băloasă și lătratul lor îl auzeai noaptea târziu, căci casa voastră era aproape de cimitir.

*

Biată dăscăliță. Tu visai visuri cu fetele de sat, pisai mălai și-l vânturai de buc, strângeai penec cu

babele care-ți povesteau de Gruia lui Novac, de tălharul sprinten care a făcut de ciuf pe Turci în Țarigrad.

Și în loc să cânti Mondschein Sonate, în loc să visezi de marchizi blonzi cu scurteică de aur și cu spadă de argint, în loc să citești îndrăgostirea conțeselor cu călăii Parisului și în loc să trăești în lumea profundă a orașului mare — tu te-ai așezat ca o ucenică a lui Hristos, albă, tăcută și blândă ca o mieluşea, te-ai așezat în o căsuță stinsă și veghiată de întunecime, cu'n tată olog în casă, care cânta ziua și noaptea psalmi, căci avea visuri roșii și vedea pe satan în vis, vedea și simțea duhuri rele și nu putea fugi de ele și sta înverzit în pat și cânta psalmi către Marie, uitând că ar trebui să-ți cânte ție, căci n'a fost Marie mai Marie ca tine, biată dăscăliță gingașe, frumoasă și tânără ca un crin de Naardes.

*

Și a venit o boală, care a început să-ți șteargă trandafirii de pe față. Ți s'a făcut palidă și stinsă fața, ca oglinda unei mari suferințe. Tremurai când auzeai mugind vacile și plângând codrii și nu-ți mai plăcea doina fetelor și-ți era teamă de noapte, de ochii ei nepătrunși, căci simțea că te privește un ochiu al întunecimei veșnice. Miroseai tot flori albe, flori curate și albe, crezând că o să se albească fața ta de ele; și când apărea, în stejeriș luna plină, lăcrămai de jale și de frică...

... A intrat o boală în tine biată dăscăliță, care a suptiat degetele tale și a umplut sângele tău de dorință de-a fi mireasă. O, ai fi vrut să ai pe cineva, care să plângă văzându-te plângând, și care să zâmbescă, când zimbeai neprihănită ca o dimineață... Și n-ai avut în jurul tău decât fete care cântau lă-lălăind — un tată, care cetea treptelnicul și care visa visuri de mormânt. Soarele era departe de tine, soarele cald și roșu — și tu te gândea la felinare, la șosele umbroase, la chioșcuri și la palate, la baluri și la înmormântări frumoase — tremura. În tine poftă și boală și dor și plâns — și biată dăscăliță, în satul tău țipau cucuvala pe morminte, șuerau sufletele rele prin crăcile de pom — și carele de boi scârțiau așa de sinistre, că parcă ar fi dus tot căpătâni de morți...

*

Și boala nu te-a iertat.

În zadar ți-au citit preoții, în zadar puseră bătrânele inimă de mieluşea în foaie de lipan pe sânul tău, în zadar te-au descântat fetele și în zadar au dat praznic cerșetorilor călugării mănăstirei.

Ai murit biată dăscăliță, ca un plâns neplâns — în gura ta a rămas nesărutată viața și în brațele tale a încremenit prisosul de îmbrățișare.

În ochii tăi au rămas priviri neprivite — ochii tăi astăzi privesc în lumină, în înțelepciune, în veșnicie.

Și când te-ai dus, pe mine m-a năpădit un plâns bătrân — căci știu și jur, că pe tine satul te-a ucis. Satul te-a ucis, praful și duminicile lui și țăraniile lui nerași — satul te-a ucis, căci sufletul tău s'a năs-

EXPOZIȚIA „TINERIMEI ARTISTICE“

MARY MURNU:

Studiu.

cut la oraș și în mlaștina satului a veștejit ca trandafirul în baltă

Tu biată dăscăliță, ai fost o floare de oraș — care ai murit în praf — ai murit ucisă de lătrat de câini și de țipătul cucuvala, căci te-ai născut în lumină.

Și câte nu sunt ca tine, biată dăscăliță româncă, cari veștejesc uitate în prăpastie — cari pisează malai și strujesc pene; câte dăscălițe românce nu sunt, cari pier obosite în ceața întunecimei...

Cluj.

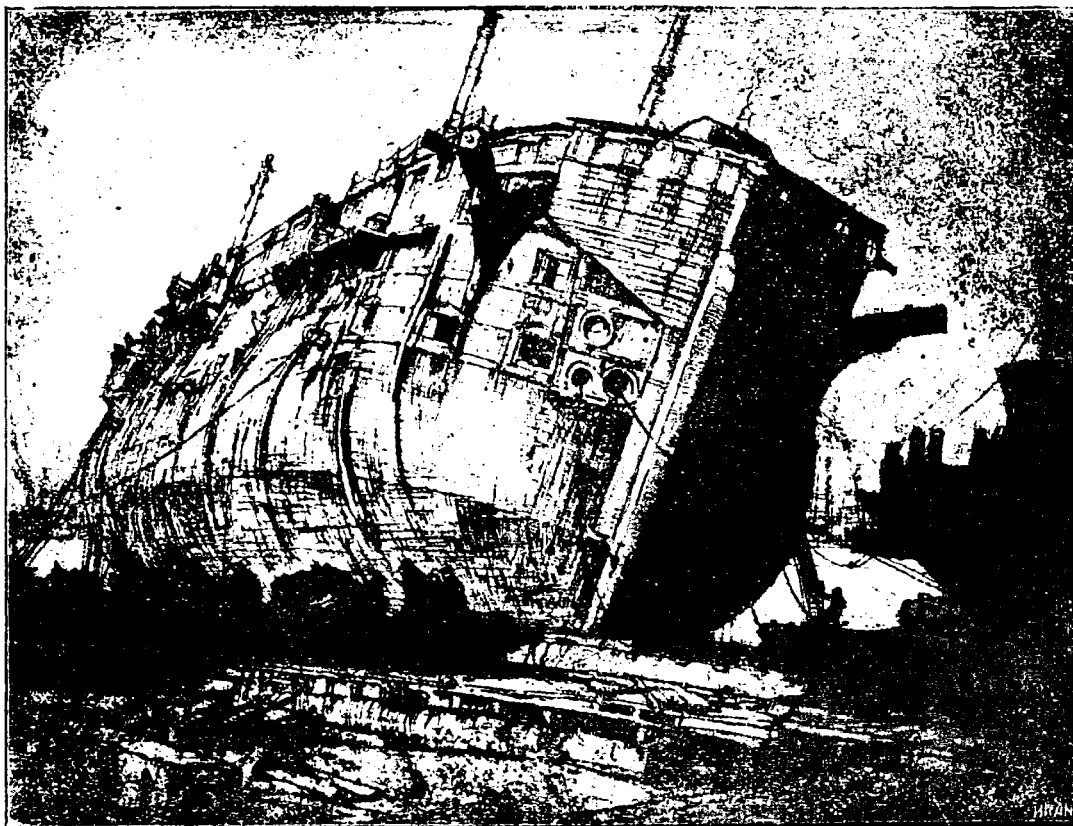
Emil Isac

DISCUȚII

FEMEILE FUNCȚIONARE PUBLICE

Trăim într'o epocă de aprigă luptă pentru existență... *homo homini lupus*. Bărbați și femei, tineri și bătrâni nu ținesc decât *către mai sus*. Și pentru realizarea acestui ideal lupta, e învierșunată și „fără alegere de armă“. Dacă inteligența și puterea de muncă nu pot servi îndeajuns, minciuna, intriga, calomnia, crima chiar intervin și nu rareori duc la isbândă. În toiul luptei diferențele dintre sexe aproape dispar; bărbați și femei se războiesc fără cruțare. Dar în timp ce bărbatul atacă fățiș, înfrun-

EXPOZIȚIA „TINERIMEI ARTISTICE“

FRANK BRANGWYN :

Vasul „Hannibal“.

tând curajos primejdia, armele de luptă ale femeii sunt ades reprobabile.

La valoarea inteligenței și rezistenței bărbătești, femeia opune... slăbiciunile sexului ei! Neputincioasă ea se revoltă și strigă împotriva bărbaților acuzându-i de tiranie și exclusivism. Intrebatu-s'au însă femeile: care să fie rațiunea drepturilor bărbatului? E munca.

Dreptul la muncă nu este îngădit de nici o restricțiune; femeia—poate munci în deplină libertate ca și bărbatul. Lăsată însă să muncească liber, sfârșește curând prin a cere favoruri: muncă mai conformă cu puterile-i fizice, mai conformă cu viitorul ei rol de mamă, deci mai ușoară, de scurtă durată.

Dar numai la muncă egală, drepturi egale.

Calitatea muncii este dependentă de inteligență, cunoștințe, spirit practic, rezistență fizică, etc.

Femeile însă nu vor să priceapă nedreptatea ce s'ar comite dacă li s'ar acordă drepturi egale cu ale bărbaților și de aci... emanciparea.

Programul revendicațiilor lor e vast; un singur lucru însă lipsește din complexul lor program... propagarea speciei.

Dacă femeile s'ar mulțumi să muncească cu devotament în ogorul propriu firei lor, chemarea lor ar fi îndeplinită și favorurile pe cari le cer ar fi oarecum justificate. Se pare însă că propagarea speciei nu intră în dorințele femeilor de astăzi.

E mare numărul femeilor pe cari plăcerile căsătoriei le atinge, dar cari au oroare de urmările ei. Și de multe ori când scadența se apropie... un avort, câteva clipe de durere și-apoi... le jeux recommence.

Criminalitatea în pânțecă crescând, numărul căsătoriilor trebuie să descrească. Te poți bucura de fărmecele căsătoriei și fără a fi legitim măritată. A fi legitim măritată înseamnă a avea un bărbat, copii și câte și mai câte griji și neplăceri! Amantul e mai dragăstos, mai puțin pretențios și la nevoie îl poți mai ușor expedia... ești în definitiv emancipată.

Emanciparea, iată dezideratul suprem al revendicațiilor femeiești!

Cum însă emanciparea psiho-socială presupune emanciparea materială, toată preocuparea femeilor — fără avere sau perspective de moștenire — se rezumă în a găsi mijlocul de a se emancipa materialicește. Și pentru că multora din ele calea desfrâului le pare odioasă, sunt nevoite să dea asalt funcțiilor publice.

Funcția! iată mijlocul excelent de a fi liberă, luxoasă, considerată, cinstită sau tratată ca atare.

Numărul femeilor funcționare sporește din zi în zi. Mașinele de scris se înmulțesc; o mașină și o fată, iată proporția.

E ora șapte. Străzile furnică de lume. Dar iată o frumoasă! S'o urmărim câteva clipe. Tânără, între 18—26 roze. Pălăria mare, extrem de mare, abia dacă i se zărește fața. Haina — mantaua — de cea mai fină velură se lasă în jurul corpului fără a-i ascunde însă splendida-i gheată de lac, toc Louis XV.

Cine să fie oare? Soția vr'unui bogătaș în pre-

umblări matinale. Vr'o demimondenă în drum către cuibu-i de amor?

Dar iată că intră la ministerul X.

Urcă treptele țațoșă. Din toate părțile salutări la cari abia dacă degniază să răspundă din cap. A intrat în biurou. Aerul o sufocă, praful de pe mașină n'a fost încă șers. Dar e cald... scoate à lene haina. O bluză special tăiată lasă să i se întrezăriască farmecele destul de evidente. Coafura mare, bogată în bucle și pastişe. Umerii obrajilor îmbujorați, buzele carmine. Un suav miros de „Fleurs d'amour“.

În fața acestor prodigalități, uimit te întrebi: cât să câștige lunar? Vei constată că frumoasa cu aere de prințesă câștigă lunar abia 100 lei și că ades este sau fiica unei văduve împovărată de copii sau soția vr'unui prea modest funcționar! Dar atunci ești în drept să te întrebi: de unde? Ești în drept să bânuești.

Să studiem însă chestiunea din punct de vedere mai general, să cercetăm dacă funcțiunile publice sunt sau nu potrivite pentru femei.

Adevăratul rol social al femeii este să fie soție și mamă de copii. Baza societății este familia; distrugerea familiei înseamnă distrugerea societății. Poporul zice și cu drept cuvânt: „fiecare buruiănă cu umbra ei“, deci oricare femeie își poate găsi un bărbat potrivit condițiilor ei sociale. Și dacă, dela o vreme, bărbații ezită oarecum să se căsătorească, pricina nu-i decât femeia. Inclinarea ei către lux, lipsa de aptitudini casnice, ușurința multora, îndepărtează pe bărbat, și astfel multe din ele *sfârșesc* prin a cere o slujbă.

Iată dar cum prin *admiterea în funcțiunile publice, femeia este sustrasă dela adevăratul ei rol social.*

Nimeni nu contestă că și femeia funcționară publică poate fi legitim măritată și ca atare poate întemeia o gospodărie serioasă, și să aibă copii. Decât decă e așa de ușor a naște, e foarte greu să fii educatoare. Educațiunea copiilor presupune, între altele, devotament, răbdare, îngrijire de aproape, continuitate, etc.

În ultimul timp reorganizându-se serviciile mai în toate administrațiunile publice, s'au stipulat condițiuni de admisibilitate pentru femei.

Bărbaților li se cer titluri academice, diplome de școale speciale, etc. Bacalaureatul a ajuns limita minimă de cultură oficială pentru ca un tânăr să fie primit în slujbă și să aibă oarecare șanse de înaintare.

Ce se cere în schimb femeilor? Câteva clase secundare sunt prea suficiente. Singura condițiune serioasă pare a fi cunoașterea dactilografiei. Că sunt printre femeile funcționare și titrate nimeni nu contestă, decât aceste titluri nu le sunt cerute și deci nu le oferă nici un avantaj față de cele netitate.

Dar dacă pentru femeile cu oarecare cultură sau cu cultură prea generală, funcția ar putea fi oarecum scuzabilă, un unic mijloc de existență onorabilă; pentru absolventele școalelor speciale, funcția nu poate fi decât condamabilă.

Din totalul femeilor funcționare aproape 50% au absolvit școale profesionale sau de menaj. Se face sacrificii mari pentru înființarea și întreținerea școalelor cu caracter practic. Inițiativa particulară secundată de intervenția statului a făcut să ființeze numeroase școale profesionale, de menaj, etc. de unde să iasă femei puternic înarmate pentru lupta vieții. Direcțiunea practică imprimată acestor școale eră dă-tătoare de mari speranțe. Din nefericire răul cel mare n'a fost înlăturat. Prejudecățile predominante în societatea mijlocie, lenea, ignoranța, etc., au biruit direcțiunea cea bună.

Sunt familii cu câte trei sau patru fete, între 16—22 de ani, absolvente fie a școalei profesionale fie a școalei de menaj, care nu produc nimic, le este rușine sau așteaptă totul dela capul familiei sau fac *orice sacrificii* pentru a căpăta o slujbă.

Odată ajunsă aci, devine luxoasă, mândră și leneșă. Gospodăria îi displace; n'are nici vremea și apoi își negrește mâinile, își pierde frăgezimea pielii, și capătă miros de bucătărie...

Iată deci cum *funcția deprinde pe femeie leneșă și o abate dela direcțiunea practică imprimată în școală.*

Activitatea noastră industrială și comercială ocupă, în prezent, preă puține brațe autohtone. Numărul bărbaților fără câmp de activitate este destul de mare; goana lor după funcțiuni, deși condamabilă, este totuși până la un punct justificată. Lipsa de pregătire practică a multora, lipsa unui mic capital inițial la alții; lipsa spiritului de asociațiune și întreprindere etc. contribuiesc la mărirea contingentului solicitanților la slujbă. Lăsați fără nici un mijloc de existență, mulți din ei, naturi primitiv bune, ar aluneca pe panta vițiului. Dar dacă aceasta este situația, la ce bun să se favorizeze întinderea luxului și imoralității feminine și nu s'ar încetă odată cu primirea lor în funcțiunile publice. Lăsați pe femeie să fie femeie, soție și mamă de copii și dați bărbatului ocaziunea să muncească și să-și întrețină femeia și copiii.

Partizanilor ideii femeilor funcționare publice, le propun: lupta dela egal la egal. *O funcțiune publică nu trebuie considerată ca o favoare, ca o miță; ci ca un drept care incumbă și anumite datorii.* Existența unei slujbe presupune existența unui serviciu, care trebuie inteligent, corect și prompt executat. Psihologii susțin dovedind, că maximum de activitate psihică sau fizică femeiască abia dacă poate, în general, egaliză minimul exercitat de bărbat.

Care mai poate fi deci rațiunea, care să ne hotărască a apela la serviciile celor slabi și nepregătiți, eliminând elementul cel mai bine înzestrat, bărbatul?

Parodiind porunca dată Ofeliei de prințul Dane-marcei, vom zice funcționarelor publice: la gospodărie... la gospodărie; altcum veți îmbătrâni, fără de vreme, în minciună și deșertăciuni.

• INSEMNĂRI •

DOMNIA LUI CUZA ÎN OCHII UNUI ACADEMICIAN.— Ultimele comunicări făcute la Academie de către fostul șef al partidului liberal, d. Dim. A. Sturdza, ne-a desvăluit o mentalitate foarte curioasă.

Vorbind de istoria mai nouă a țărilor românești și insistând asupra importanței evenimentelor din 1857 (divanurile ad-hoc), D-sa a trecut deodată la domnia regelui Carol fără să pomenească nimic de domnia lui Vodă Alexandru Ion I. Cuza.

Intâmplarea aceasta are o asemănare cu o scenă din «L'Aiglon» a lui Rostand.

Micul duce de Reichstadt, închis în castelul dela Schönbrunn și pus sub paza prințului de Metternich, învățând istoria cu profesorul său, ajunge tocmai la evenimentele ce-l interesau mai de aproape. Anul 1805 e anul de glorie al tatălui său Napoleon. De 1805 nu poate fi însă vorba căci la 1805, la Austerlitz, Austriei au fost bătuți. «L'Aiglon» însă, în culmea revoltei în privirea acestei omisiuni și plin de entuziasm pentru tatăl său, începe, el, să povestească profesorului ceea ce acesta trecuse cu vederea.

Omisiunea profesorului principelui de Reichstadt, fusese voită. Acea a d. Dim. A. Sturdza nu putea să fie și ea decât voită.

Prin sărbătorirea însă, ce i se va face Sâmbăta aceasta la Iași celui care a fost primul întemeietor al României de azi, poporul român îndepărtează, cu entuziasmul său, omisiunea culpabilă pe care o face în apropierea acestei zile, bătrânul academician. — I. B.

COMERȚUL ROMÂNESC ÎN TRECUT. — D-l I. Nistor, privat-docent la Universitatea din Viena, se ocupă într-o recentă lucrare a sa (*Handel und Wandel in der Moldau bis zum ende des 16 Jahrhunderts*, Edit. Pardini, Cernăuți, 1912), de comerțul Moldovei până la sfârșitul sec. XVI.

Capitolele asupra comerțului moldovean cu Genovezii, Polonii, Ungurii, Sașii, etc.; asupra comercianților Români, Poloni, Armeni, Evrei etc.; asupra felului de comerț și al localităților comerciale mai importante, expuse după documente găsite de autor, ne fac să vedem că datorită situației geografice și producției solului, în trecutul țării noastre domnea o febrilă activitate comercială, și că Românii luau la aceasta o parte foarte activă. În 1433, găsim pe Românii Ștefan și Martin făcând comerț de vite cu Brașovul. În 1469 găsim pe Românul Dumitrie ca negustor de... piper în Lemberg. Alți comercianți însemnați în sec. XVI sunt Românii: Mircea Luca din Bârlad; Petru Lazăr din Roman; Ion și Oprea din Vaslui și alții. Comerțul lor ca și al celorlalți negustori străini, constă în exportul de grâne, vite miere, pește, vin, tutun, etc. Importul constă în fier, aramă, arme, trăsuri, blănuri, îmbrăcăminte, etc.

Drumurile ce serveau acestui comerț erau cele dinspre Cetatea-Albă către Kafa, Brașov, Suceava, Lemberg. Comerțul interior se făcea mai ades prin târguri la epoci anuale și chiar prin târguri săptămânale. Țara era bogată prin acest întins comerț al ei, și a ajuns la apogeul înfloririi ei în zilele lui Ștefan cel Mare.

Atâta timp cât Moldovenii au avut Chilia și mai ales Cetatea-Albă în stăpânire, prosperitatea Moldovei a fost asigurată. Năvălirea însă a Turcilor în Europa și ocuparea Constantinopolului, i-au așezat în vecinătatea Mării Negre, periclitând siguranța comerțului genovez. Turcii cucerese apoi în 1484 cetățile dunărene, cu toată opunerea desperată a lui Ștefan care înțelege că această cucerire ar avea urmări rele asupra comerțului Moldovei. Și într'adevăr, un timp oarecare comerțul stagnează. Dar ca urmare a acestei cuceriri e venirea negustorilor din Levant, care în scurtă vreme ajung la mare însemnătate.

Privirile domnilor pământeni se îndreptară însă repede spre Occident, cu care începură să aibe relațiuni comerciale cu mult mai întinse decât înainte, astfel că centrul comercial începu să se deplaseze din Orient înspre Occident. Și abia după ce domnii Moldoveni cedară Pocuția Poloniei, putură Moldovenii să reia vechile legături comerciale cu Lemberg, întrerupte din cauza luării Pocuției de către Ștefan. Petru V Șchiopul reînviă vechile privilegii negustorilor din Lemberg și îi invită să vie în țară și să facă comerț. În 1588 Moldova face un tratat comercial cu Anglia (în timpul Reginei Elisabeta), depășind astfel comerțul de până acum cu Nürnberg și Frankfurtul pe Mein, și ajungând până în porturile Angliei.

Pătrunderea cu care d. I. Nistor judecă relațiunile noastre comerciale în trecut până la sfârșitul secolului al XVI, și mai ales documentarea clară a chestiunilor, fac lucrarea d-sale și mai atrăgătoare decât însuși titlul ei. — Br.

O REVELAȚIE... NERELEVATĂ. — În luna Maiu și-a făcut debutul pe scena teatrului *Comoedia*, artista ieșeană d-na *Aglae Pruleanu*. Cei ce cunosc această mare artistă a Iașului nu s'au mirat de loc auzind de succesul strălucit ce a urmat debutului.

Resursele scenice cu care dispune această artistă pentru a cuceri un public destul de exigent; însușirile sale fizice care o fac aptă pentru roluri foarte diverse, rezervându-i totuși în special personajele din comedia de salon și în dramă pe cele ce nu cer o prea mare desfășurare de forță, timbrul său plăcut și variat care îi asigură o atenție simpatică și susținută și, în sfârșit, temperamentul său mobil ajutat de studiul pe care i-l poate permite prea dese variații de program ale teatrului din Iași,—toate acestea au dat creațiunilor sale multă viață și mult contur. Într-o vreme artista se găsea prea înrăurită de puternicul joc al Agathei Bărescu și, cum mijloacele de forță îi lipseau, se pierdea în încercări neisbutite. Acum însă am revăzut jocul său cu mult mai personal.

Dar, dacă n'a mirat succesul, a surprins însă alte amănunte legate de el. În primul loc modestia sau timiditatea artistei, care a ținut să aibă atât de târziu și într'un timp așa de puțin prielnic, consacrarea Capitalei — pe când atâția o caută cu febrilitate, și a surprins mai cu seamă tăcerea susținută și definitivă care s'a făcut în jurul debutului dela *Comoedia*.

E drept că acest teatru nu e încă destul de bine întemeiat pentru a servi unei artiste care vrea să se impună în mod ferm, dar este într'atâta de cercetat încât să poată da altfel de succese decât un succes de tăcere. Căci abia câte un croncar grăbit și-a spus în treacăt cuvântul și dintre marile ziare bucureștene abia unul singur a rupt tăcerea, părănd însă că cere oarecum iertare că și-a permis să o rupă...

Misterul acestei tăceri care a umplut în timpul din urmă de amărăciune pe gazetarii ieșani, stă firește în organizația progresivă a unor *clanuri artistico-literare*, alcătuite din artiști, literați și reporteri, cari vor să dea și capitalei noastre spiritul metropolei pariziene cu *lumea ei* închisă, în care nu poți pătrunde fără consacrarea micilor și marilor pontifi. E necesar un fel de stagiou prin redacții, salonașe și cafele, pentru ca să devii cât de cât *de-ai noștri*; altfel se aruncă asupra-ți vâlul tăcerii și dacă n'ai relații și trecere, de ceaba ai mai avea talent!

Numai acest spirit explică dar tăcerile curioase la care asistăm dela un timp față de talente destul de revelatoare celor ce știu să privească sub modestia și „inexperiența“ lor. Iată de ce să nu se descurajeze artista dela Iași, și să nu se amărească de-asurda gazetarii Iașului. — C. P.

UNIVERSITATEA BULGARĂ.—Bulgaria are o singură Universitate, în Sofia. Universitatea poartă numele de „Universitatea frații Evloghie și Hristo Gheorghiev din Karlovo” și este alcătuită din 3 facultăți.

Următorul tablou—lucrat după datele statistice oficiale apărută la finele anului 1911,—arată situația numerică a personalului didactic și a corpului studențesc pe anul 1908—1909.

DENUMIREA FACULTĂȚILOR	Corpul didactic					TOTALURI	Corpul studențesc						Observațiuni	
	Profesori ordinari	Profesori extraordinari	Agregați	Agregați onorifici	Lectori		Asistenți	Inscriși p. amb. semest.		Regulați		Audi-tori		
								Studenți	Studente	Studenți	St. dente	Studenți		Studente
Facultatea de Istorie și Teologie	6	3	2	4	4	20	153	138	128	95	25	43	* In totalul de 58, nu se cuprind doi profesori trimiși în misiune.	
Facultatea de Științe fizice și Matematici	9	3	1	2	—	12	27	220	71	210	65	10		6
Facultatea de Drept	2	—	3	6	—	—	11	979	8	819	4	160		4
Totaluri:	17	6	6	12	4	13	58*	1352	217	1157	141	195		53
								1569		1321		248		

— V. Gr. M.

POETUL VISAT ȘI POETUL REAL.—Un foarte cunoscut subiect de nuvelă este contrastul dintre apariția poetului real și aceea ce credeai să fie poetul, combinându-i figura după sugestia scrierilor sale...

Dar contrastul îmbracă diferite forme după firea popoarelor. Germanilor le place să vadă pe poetul real ca pe un urs, față de imaginea ideală a poetului care te poartă în lumea visurilor. Francezilor le place să nuanțeze contrastul prin decepția vârstei... Să vedem și la noi.

Un scriitor bucovinean domnul Liviu Marian, a făcut din acest contrast un subiect de nuvelă (*Desiluzie*, din noul său volum *Printre Stropi*, librăria Școala Română, Suceava, Bucovina); și iată cum ne prezintă dânsul cele două aparițiuni de poet.

Tânăra domnișoară la citirea cărții vede în visul ei :

«Un tânăr înalt, svelt, să tot aibă douăzeci și cinci de ani. Părul blond încadrează în bucle bogate o față blândă, visătoare, de pe care cei doi ochi albaștri ca peruzeaua zâmbesc duios, lăsând să ghicești numaidecât inima bună și curată a scriitorului». Acesta este visul. Iată și realitatea :

«Șase făr'un sfert. Cu mersul trăgănat, privirile pierdute, ca și când n'ar ști de unde vine și unde merge, se apropie încet silueta gârbovită a unui bărbat de vre-o patruzeci de ani și mai bine. Haina veche, neîngrijită, părul ce-i iese în neorânduială de sub pălăria boțită și fața palidă, răvășită, te fac să crezi că ai înaintea ta un biet reconvalescent, ieșit chiar acum din spital, sau vre-o victimă resemnată a vieții».

În restul descrierii, imaginea poetului real devine și mai repulsivă, căci tânăra domnișoară, care îl privește de alături, îl vede cum fumează și glumește cu cafele de cismari și apoi, *horribile dictu*, cum face dragoste cu bucătăreșele!

De sigur, d. L. Marian nu este prea tandru cu poezii. — V.

REVISTA REVISTELOR

VIEȚA NOUĂ. — D. Titu Dinu, un tânăr și harnic filolog, a cules, cu prilejul sărbătoririi lui Vodă-Cuza la Iași, bucăți din cea dintâi culegere metodică, rațională și sigură de folklor care e «Grainul nostru» (Socec) — în cari s'ar pomeni de numele întemeietorului României moderne. Astfel, D-sa a putut reconstitui figura Domnitorului, așa cum apare în amintirea poporului dela țară. Și după acest popor dela țară, «Cuza nu e decât un darnic împărțitor de ogoare și un asiduu supraveghetor al unei valori de măsurarea lichidelor». Proporțiile uriașe ale adevăratului Cuza-Vodă se reduc — în mintea poporului nostru — la liniile comune ale unui proprietar amabil sau ale unui generos edil... căci iată ce crede moș Ioniță Toma din Alunișu Olteniei despre intențiile celui ce ne-a cârmuit șapte ani :

Dacă mai stă Cuza era ferice dă noi; dacă mai stă ne făcea pă noi Rumâni, pă boeri Țigani.

Iată ce spune și bătrânul Păun Nica din Largu Buzăului :

Irea bun Rumân ghietu Cuza și mult ajută iel pă sărăcimi. Dumnezeu să-i ierti păcatii că mul ghiini-a mai făcut la ghiata sărăcimi. Numa ci ni pomim într'o zi c'a dipișat Cuza 'n toată 'mpărăția să să dăzroghească oamini dăla ciocoi. Ehe, ci chef pă capu nostru!.. Da dac'o li murit, să-l ierte Dumnezeu și să-i hie țârna ușoară că ni-a scos din roghia ciocolor și irea ghiini dac'avea ficiori că mai căpătam și noi o țandă dă pământ.

Ca după o mare bunățate pierdută suspină Vasile Clisu din Gohoru Tecucului :

Iera bine atunci, petreceam cu oca Cuza.

Și adaogă Ioan Baci din ținutul Bacăului, cu hătărîrea celor 80 de ani ai săi :

Iel, ghietu Cuza, o dat la toț... De iel să zicea multe. Umbă și mocănește — așa să vorghia —, luă câte o oca yin în crișmă.

Ca o minune din fericita domnie îi apare lui Gheorghe Rusu din Roznov această simplă măsură de administrație :

Cuza tari o mai fost dulce și bun, cum n'o mai fost pi lumea asta. Pi-atunci iăra oca la gură strimptă și la fund largă — cum îi bărdaca.

ori ciubăru. Făcuse stamboala răgulată driep, di douăspridzaci oca driaptă; i-o făcut lanț ș'o pus-o într'o odăiță, în mijlocu țirgului.

„Aproape aceleași păreri se găesc ori de câte ori culegătorii textelor aflate în colecția cercetată, au căutat să adune amintiri despre figura domnitorului dispărut.»

Cu privire la ultimul volum cu producții de ale d-lui Victor Eftimiu, recenzentul «Vieții Noi» îl așează în rândul literaturilor cu adevărat decadente, căci ce altceva e semnul acestei literaturi, decât sărăria și banalitatea motivelor de inspirație, cum și lipsa completă de personalitate, — lucruri de cari volumul acesta oferă exemple din cele mai tipice.

NATURA, esecelenta revistă științifică de popularizare, aduce în no. său de pe Maiu articole de actualitate ca cel asupra *cauzelor nenorocirilor pe mare*, sau asupra *ghețurilor mărilor și pericolele lor pentru navigație* al d-nei *Lelu I. Popescu*. Semnalăm deasemenea edililor noștri articolele de gospodărie municipală datorite d-lui *Inginer I. Sfintescu*. În no. acesta d-sa tratează *problema locuințelor*. Reproducem concluziile, chestiunea fiind, la noi, de un palpitant interes :

O linie neschimbabilă de conducere pentru dezlegarea problemei locuințelor nu se poate da. E lucru cert însă că trebuiește căutat să se menție constant un surplus de locuințe, față de cerere, care împiedică o urcare prea repede a chiriilor. Să se construiască clădiri mari, acolo unde acestea aduc reale avantagii față de locuința de o familie și aceasta după anume prescripții —; să se avantajeze construcția locuințelor mici spre periferia orașului, construindu-le cu caracter definitiv și cu tot confortul. Să se caute serios o descentralizare a orașului și să se execute planuri de mărire a orașului detaliate, nepierzând nici un moment din vedere mijloacele de comunicație.

O întindere sistematică a oraşului, atrage de la sine şi îmbunătăţirea igienică a cartierelor vechi, de oarece casele neconfortabile şi neigienice le vor scădea valoarea, şi atunci, valoarea ridicată a terenului impune dărâmarea lor şi înlocuirea cu altele mai rentabile, deci mai moderne.

Un lucru însă este de o importanţă nespuse de mare: o statistică completă, reală şi bine concepută. O avem? E bine să se facă aceasta cât mai din vreme.

LE MOUVEMENT ÉCONOMIQUE, fascicola pe Mai, publică un sugestiv articol al d-lui N. Xenopol asupra cheltuielilor pe cari le fac Românii în străinătate. După d. Xenopol cheltuielile făcute de Români în şcolile din străinătate s'ar evalua la aproape 10,000,000. Pe la băi Români cheltuesc vreo 12,000,000; iar pe la Monte-Carlo, Nice şi alte localităţi de petreceri alte 15,000,000; în total, dar, 37,000,000 aproximativ. D-l. Xenopol sfătuieşte pe compatrioţi, cu drept cuvânt, să înceapă o eră de cheltuieli mai raţionale.

Dr. A. Ferencz face în *COURRIER EUROPÉEN* dela 25 Mai un tablou foarte sombru despre Ungaria actuală. Se ignorează în Apus, scrie numitul autor, că în regatul unguresc atât de laudat de unii interesaţi, se găsească mai mult de zece milioane locuitori cari trăiesc în cea mai neagră mizerie; că numai 1950 de mari proprietari posedă mai bine de o treime din tot pământul arabil, etc. Contra acestei stări dureroase nu se poate găsi un remediu de cât în introducerea sufragiului universal.

Din partea „grupului de studenţi” care scoate la Iaşi revista *FLOARE-ALBASTRĂ*, primim o protestare faţă de chipul cum această revistă a fost recenzată în no trecut al *N. R. R.* — Mai întâi, „grupul” e surprins că într'un articol

din revista sa, îndreptat scriitorilor mai noi, recensentul nostru a putut socoti de injurioase şi copilăreşti, expresii ca acestea: „mulţime târâtoare”, „formă efemeră şi bolnavă”, sentimente ce ar fi „îsvorât atrofiat mecanic cerebral de mult bolnăvicios”, — sau: „acolo unde adevăr lipseşte (e vorba tot de scriitorii mai noi), cinstea e îndoelnică, talentul — de există — e întunecat, totul se rezumă la o exploatare a bunăvoinţii publicului cititor” . . . ş. a. m. d. — Şi tot aşa, „grupul” protestează când i se atribuie mentalitatea, stilul şi ortografia dela . . . „Neamul Românesc literar”, şi se întreabă dacă nu cumva recensentul nostru i-a socotit de „ciraci de-ai d. Cuza şi Iorga” şi dacă astfel n'o fi „socotit ca o . . . datorie, atacul”.

Răspundem: nu e neapărată nevoie să fie cineva cirac de-al d-lor Cuza şi Iorga, pentru a fi stăpânit de mentalitatea specifică „Neamului Românesc”; el poate foarte bine să fie un cititor sanguinar al „Faciei” şi totuşi valoarea sufletească să-i fie deopotrivă cu cea a canibalului care devorează „Neamul Românesc”. — Rudimente sufleteşti au fost ele şi înaintea apariţiei celor doi apostoli, şi mai sunt şi azi neîncăpute în ţarcul dela Văleni. Ele se întâlnesc pretutindeni . . . — Cât priveşte bună credinţa recensentului, „grupul” să n'aidă nici o bănuială. „Atacuri” pornite ca o „datorie” — nu se întâlnesc în *N. R. R.* Nu mai departe de acum patru nre, acelaş recensent şi-a permis mărînimia să amuţască — cu o măgulitoare apreciere aruncată în treacăt — pofta de harţă, dela primul no, a unei publicaţii bucureştene care apărea ornată cu icoana Apostolului.

Noi urăm *Florii-Albastre* să apară în al doilea no, şi nădăjduim, ba chiar dorim sincer să găsim nu „ceva bun” — cum cere scrisoarea grupului — dar cât mai mult bun, „în munca şi intenţia sa de a continua cu puteri neîncercate încă, tradiţia marelui nostru Eminescu”.

MEMENTO

— In magazinele de deposit ale *Cassei Şcoalelor* se găsească zeci de mii de volume de ale ilustrului d. N. Iorga, cari aşteaptă cumpărători. Până la găsierea acestor veşnic întârziaţi cumpărători, d. N. Iorga a pregătit alte zeci de mii de volume, cari îşi aşteaptă acum rândul să intre în magazinele *Cassei Şcoalelor*.

— O măsură a progresului nostru economic o găsim în următoarele cifre: Veniturile brute ale exploatării C. F. R. au fost pe anul 1910—1911 de 97½ milioane lei, întrecând astfel cu aproape 12 milioane prevederile bugetare, cu 13 milioane încasările anului precedent şi cu aproape 19 milioane media celor cinci ani din urmă.

— Intre 15 Iunie şi 15 Iulie se va ţine în Lugoj (Banat) un curs gratuit de *artă românească aplicată: fesătura covoarelor* (curs făcut de d. dr. Cornel Grofşorean, absolvent al şcolii de ţesătorie din Késmárk); *Pirogravura, dermatoplastica, metaloplastica, mozaicul, majolica, desenul şi pictura*, numai după natură, (curs ţinut de d. Al. S. Iorga); *cusături şi ajururi româneşti* (curs ţinut de d-na V. S. Buciu.—Doritorii se vor adresa până la 1 Iunie ziarului „Drapelul” din Lugoj.—Iniţiativa aceasta, de toată lauda, ar merita un sprijin larg din partea tuturor celor grijitori de cultura sufletească a neamului.

— Primim la redacţie o propunere a d-lui Ioan Costescu, cunoscutul maestru de muzică din Bucureşti, cu privire la o nouă metodă de învăţământ muzical. Spre a dovedi superioritatea metodei său faţă de celelalte, d-sa cere un concurs între elevii săi de clasa I cu cei de pe la celelalte licee.—Metoda aceasta, d. Costescu o propovăduieşte de 10 ani, cu o neobosită stăruinţă şi indiscutabilă competenţă. Ar fi de dorit ca cei ce se îngrijesc de cultura noastră sufletească, să ia act. E lucru ştiut: din liceele noastre nimenea nu ajungem să silabisim graiul muzical.

— Din motive tehnice, urmarea articolului „Psihologia beţiei” rămâne să apară în nr viitor.

— A apărut *Bibliografia Filosofiei franceze* pentru anul 1910. — Publicată sub auspiciile „Societăţii franceze de filosofie”, ea cuprinde 2058 notiţe bibliografice privitoare nu numai asupra lucrărilor filosofice, dar şi asupra tuturor articolelor de revistă apărute în 1910. În ce priveşte volumele, Bibliografia semnaleză şi dările de seamă făcute prin principalele reviste franceze.—Un index alfabetic al autorilor, termină această lucrare care e un admirabil instrument de cercetări. (Edit. A. Colin-Paris, 4 frs.)

— Un autor, Jules Douady, a avut ideea frumoasă să reunească într'un volum tot ce au scris poezii englezi asupra mării cu aspectele ei multiple—făruri, nave, furnicarul porturilor, marinarii cu aventurile lor, cu neliniştea şi visurile lor.—E un fel de istorie a poeziei ma-

ritime la Englezi, acest neam esenţial maritim—expusă într'o armonioasă continuitate. Cartea poartă titlul *La Mer et les poètes anglais* (Hachette-Paris, 3 fr. 50).

— Aniversarea a 150 de ani dela prima istorie bulgară, se serbează în mod oficial în toate şcolile bulgăreşti. Se ţin conferinţe asupra Părintelui Paisie, autorul acestei opere, se organizează serbări populare reproducându-se scene din viaţa bulgarilor vechi precum şi din viaţa lui Paisie.

— Sculptorul Hassebrus a murit în vârstă de 68 de ani. El este autorul statuii rătăcitoare a lui *Heinric Heine*, pe care împărăteasa Elisabeta o ridicase în insula Corfu şi pe care împăratul Wilhelm a scos-o pentru a fi cu npărată de editorul scriitorului şi aşezată pe una din pieţele Hamburgului.

— Din bilanţul publicat, se vede că beneficiul loteriei de stat, pentru anul 1911, a fost de lei 2,132.000 la un capital de 3.000.000 lei.

— Subtitlul *Les Glanes française*, a început să apară în editura Sansot Paris, o nouă colecţie de pagini alese de-ale scriitorilor moderni. Au apărut până acum, pagini din *Alfred Capus, Henry Bataille, Jean Lorain, Romain Rolland* şi *Marcel Prévost*. Alegerile de bucăţi sunt făcute pentru fiecare volum în parte şi sunt precedate de o notiţă critică de către oameni competenţi ca Alphonse Séché, Ernest Gaubert, Arsene Alexandre; ş. a.—Fiecare volum costă 1 leu.—

— Intr'un volum apărut acum de curând (*Introduction à l'Esthétique*, les méthodes de l'Esthétique, Beauté naturelle et Beauté artistique, l'Impressionnisme et le Dogmatisme. Edit. A. Colin-Paris, 3.10),—*Charles Lalo* vede în apropierea dintre critica de artă, istoria artei şi estetica filosofică—prea multă vreme izolate unele de altele,—remediul posibil faţă de neputinţa fiecăreia din aceste discipline, practicate izolat. Aproximarea aceasta se impune azi, tot aşa cum s'a impus cea dintre filosofie şi ştiinţă.

— *Edmond le Berquier*, a reunit într'un al doilea volum, *Pensées des autres* (Hachette, 3 fr. 50), în ordinea alfabetică a subiectelor tratate, tot ce s'a spus mai profund, mai plin de ironie, blândeţe, cruzime—şi mai definitiv, asupra vieţii, asupra oamenilor şi lucrurilor, de către cei pe cari renumele le-a consacrat o autoritate.—Editorul ne recomandă cartea ca suverană când ne plictisim în casă pe vreme de ploae, când călătorim mult sau când rămânem cu automobilul în mijlocul câmpului.

— În fiecare Luni, ora 9 seara, au loc în localul redacţiei noastre, şedinţele obişnuite ale colaboratorilor revistei. La aceste şedinţe pot lua parte şi acei d-ni cititori, care au câte ceva de comunicat, sau au propuneri de făcut.

BANCA ILFOV

SOCIETATE ANONIMA

CAPITAL DEPLIN VARSAT 3.000.000 LEI

:: BUCUREȘTI ::

No. 12, Strada Lipscani No. 12

Diracțiunea: VICTOR BIBERIA

REGULAMENTUL LIVRETELOR DE ECONOMIE

Art. 1. — Banca Ilfov Societate anonimă, primește bani spre fructificare cu libret de economie, plătiind depunătorilor o dobândă de 5 la sută.

Art. 2. — Livretul de cont-curent este personal și netransmisibil. În caz de pierdere, sustragere sau distrugere, proprietarul păgubaș se va conforma legii pentru anularea titlurilor la purtător. Nimeni nu poate avea mai mult de un livret.

Art. 3. — Livretul nu poate întrece suma de zece mii lei.

Atât sumele vărsate cât și cele retrase în baza livretului, nu pot fi mai mici de 20 lei.

Art. 4. — Dobânzile încep a curge a doua zi după depunere și se socotesc până în prezenta retragerii.

Art. 5. — Retragerile se pot efectua în orice zi de lucru și anume până la lei 1000, la cerere fără avis.

Dela 1000—3000 lei după un avis prealabil de 5 zile; dela 3000—5000 lei după un avis prealabil de 10 zile; de la 5000—10.000 lei după un avis prealabil de 20 zile.

Art. 6. — Secretul cel mai strict se păstrează asupra operațiunilor de depuneri și retrageri de bani.

Art. 7. — Banca își rezervă dreptul de a modifica când va crede de cuviință orice articol din prezentul regulament, printr-un avis prealabil de 15 zile publicat în „Monitorul Oficial”

CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE

I. I. Niculescu-Dorobanțu, *președ.*
Emil Lahovary, *membru*
I. N. Pillat, „
V. Biberia, „
N. Filitis, „
I. Graeff, „
I. Simionescu-Râmnicu, „

I. Luca-Niculescu, *cenșor*
Gh. Deșliu, „
D. D. Marinescu-Bragadiru, „
M. Kalinderu, *cenșor suplent*
I. Ionescu, „
C. Musceleanu, „

SOCIETATEA

GOVORA-CĂLIMĂNEȘTI

aduce la cunoștința publicului care ar
:: dori să și urmeze cura atât la băile ::

GOVORA, CĂLIMĂNEȘTI

cât și la

:: CĂCIULATA ::

că pe timpul lunilor IULIE și AUGUST aproape toate
camerele hotelurilor societății sunt deja reținute, totuși,
:: parte din ele fiind libere în lunile ::

MAI, IUNIE și SEPTEMBRIE

se pot angaja chiar de acum cu prețuri reduse
:: de asemenea și ::

Băile se dau cu prețuri reduse
:: pe timpul acestor luni ::

BANCA COMERCIALA

DIN TURNU SEVERIN

CAPITAL 1.000.000 LEI :: REZERVE 220.000 LEI

Mișcarea generală a afacerilor pe 1910, lei 63 milioane

Face următoarele operațiuni:

PRIMEȘTE ORICE SUME LA ECONOMIE

Sumele pot fi retrase în total sau în parte
Dobânda se poate ridica și fără capital din 3 în 3 luni
Dobânzile se trec la capete la sfârșitul fiecărui an

IMPRUMUTĂ PE POLIȚE

Imprumută pe Bonuri,

Mandate de ale Statului, Județului și Comunei

Plătește și scontează cupoane și bonuri egite la sorți

Casă de schimb :: Incasări de polițe

Avansuri în cont curent pe gaj de cereale
:: Face plăți în țară și străinătate ::

Emitte scrisori de credit asupra piețelor importante
din Europa.

Președinte, T. COSTESCU

Director, I. GIURESCU

SANATORIUL

Dr. GEROTA

OPERAȚIUNI SI FACER!

BUCUREȘTI, BULEVARDUL FERDINAND No. 48

TELEFON 1/44

Cel mai mare și mai complet
Sanatoriu de Chirurgie din țară

Special construit pentru boalele CHIRURGICALE,
GENITO-URINARE,

:: BOALE DE FEMEI, FACERİ ȘI VENERIENE ::

Cu 2 săli de operație,
2 săli de pansamente,
Razele Röntgen

și toate aparatele și instrumentele necesare operațiunilor generale și speciale.

Tratamentul sifilisului prin injecțiuni intravenoase

• u medicamentul ERLICH (606)

MINISTERUL FINANTELOR

DIRECȚIUNEA CONTABILITĂȚII GENERALE A
STATULUI ȘI A DATORIEI PUBLICE

DATORIA PUBLICĂ

PUBLICAȚIUNE

No. 20286 din 7 Mai 1912

A 46-a tragere la sorți a titlurilor de rentă 4% amortibilă din 1889, impr. extern de 50.000.000 lei, se va efectua în ziua de 2/15 Iunie 1912, ora 10 dimineața, în sala specială a Ministerului Finanțelor, conform dispozițiilor stabilite prin regulamentul publicat în Monitorul Oficial No. 245 din 7 Februarie 1906.

La această tragere se vor amortiza titluri în valoare nominală de 517.500 lei, în proporția următoare:

51	titluri a 5.000 lei	255.000 lei
211	» » 1.000 »	211.000 »
103	» » 500 »	51.500 »
365	titluri pentru o valoare nominală de:	517.500 lei

Publicul este rugat a asista la tragere.

MINISTERUL FINANTELOR

DIRECȚIUNEA CONTABILITĂȚII GENERALE
A STATULUI ȘI DATORIEI PUBLICE

DATORIA PUBLICĂ

PUBLICAȚIUNE

No. 20285 din 7 Mai 1912

A 47-a tragere la sorți a titlurilor de rentă 4% amortibilă din 1889, impr. intern de 32.500.000 lei, se va efectua în ziua de 1/14 Iunie 1912, ora 10 dimineața, în sala specială a Ministerului Finanțelor, conform dispozițiilor stabilite prin regulamentul publicat în Monitorul Oficial No. 245 din 7 Februarie 1906.

La această tragere se vor amortiza titluri pentru o valoare nominală de 342.900 lei, în proporția următoare:

34	titluri a 5.000 lei	170.000 lei
168	» » 1.000 »	168.000 »
49	» » 100 »	4.900 »
251	titluri pentru o valoare nom. de:	342.900 »

Publicul este rugat a asista la tragere.

REVUE POLITIQUE ET LITTÉRAIRE
REVUE BLEUE

PARAISANT LE SAMEDI

FONDÉE EN 1863

PRIX DU NUMÉRO: 60 CENTIMES

PRIX DE L'ABONNEMENT

A la Revue Politique et Littéraire (Revue Bleue) seule.

Union Postale	Trois mois	Six moi.	Un an
	12 fr	20 fr.	35 fr.

A la Revue Politique et Littéraire (Revue Bleue) et à la Revue Scientifique (réunies).

Union Postale	Trois mois	Six mois	Un an
	18 fr.	35 fr.	55 fr.

On s'abonne dans les Bureaux de Poste et aux Bureaux de la Revue Politique & Littéraire (Revue Bleue) et de la Revue Scientifique
41 bis, RUE DE CHÂTEAUDUN — Paris.

LOTERIA PRIVILEGIATĂ PE CLASE

REGATULUI ROMAN

CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE

Președinte, General Dr. Theodor I.

Director, Mavrodî

Post ministru Plenipotențiar

Membrii: {
N. Xenopol
M. Sîpșon
Gr. Cantacuzino
J. Orășeu
Adrian Maghera

Delegatul Ministerului, I. CEZARESCU

CENZORI {
Take Poliecat
Pascal Toncescu

Sediu, CALEA VICTORIEI, Vis-à-vis de Biserica Albă

NUMEROASE ȘI MARI CÂȘTIGURI

Publicul e îndemnat să joace, căci pe lângă marile șanse de câștig, contribuie la clădiri și întrețineri de spitale.

Ciocolata și Cacao Zamfirescu

Sunt preferate de cunoscători